

Söyleşi - Çizim:
Çiğdem AKDOĞAN

Türk tiyatrosunun temel taşı

Haldun Dormen:

Genç kuşak sayesinde tiyatro parladı

Türk tiyatrosunun duayen ismi Haldun Dormen ile tiyatronun geldiği noktadan izleyici tercihlerine kadar sanata dair merak edilenleri konuştuk. Genç kuşağın sayesinde tiyatronun parladığını söyleyen usta tiyatrocı, “Özellikle birkaç cesur insanın alternatif tiyatroya girişi Türk tiyatrosuna büyük bir katkı sağladı” diyor...

Türk tiyatrosunun temel taşlarından biridir Haldun Dormen. Eminim, hayatında hiç tiyatroya gitmeyen biri bile onun kim olduğunu bilir. Bir tiyatro aşığı olarak 91 yaşındaki usta isimle sohbet etme fırsatı yakalamak hayatımdaki en güzel anlardan birini yaşattı bana. Türk eğitmen, yönetmen, oyuncu, yazar ve çevirmen olan Dormen, Vodvil ve Bulvar Komedi türünde uzmanlaşmış bir tiyatro yönetmeni aynı zamanda. 1998 yılında Kültür Bakanlığı’na verilen Devlet Sanatçısı unvanını alan tiyatrocı, 11’i aşkın oyun yazıp 50’yi aşkın oyun yönetti sanat hayatı boyunca. Hacettepe Üniversitesi tarafından Onursal Bilim Doktoru olarak ödüllendirilen nadir sanatçılardan da biri oldu. Kendisiyle bir araya gelme fırsatı bulduğum duayen isimle tiyatroya dair konuştuk...

Türk tiyatrosunun geldiği noktayı nasıl yorumlarsınız?

Türk tiyatrosu bence çok iyi durumda. Özellikle birkaç cesur insanın alternatif tiyatroya girişi Türk tiyatrosuna çok büyük bir katkı sağladı. Eskiden birkaç kişiye ait tiyatrolar ve şehir tiyatroları vardı. Şimdi ise sayıca çok daha fazla tiyatro var. Eskiden tiyatrolar belli kuralların dışına çıkmaya cesaret edemezlerdi. Şimdi alternatif tiyatroların böyle dertleri yok. Beğenirlerse, diledikleri yazarın oyununu sahneleyebiliyorlar. Ortaya da önemli oyunlar ve tiyatroya kazandırılmış yeni yazarlar çıkıyor. Bunu küçümsemeye imkân yok. Onun için ben Türk tiyatrosunun geleceği için çok umutluyum. Türk tiyatrosu genç kuşakla birlikte gayet parlak bir dönem yaşıyor.

Peki şu an sinemada nitelikli işler üretildiğini düşünüyor musunuz?

Türk sinemasında büyük bir ilerleme var. Eskiden filmlerin konularında bir klişe vardı. Artık bu yok.

Biz sizi tiyatrocı olarak tanıyoruz ama sinema aşkınız da oldukça derin. En unutamadığınız film nedir?

En unutamadığım film 1948 yapımı bir İtalyan draması olan Bisiklet Hırsızları. O dönemin realist akımının ortaya çıkardığı güzel bir film bu. Tek varlığı bir bisikleti olan çocuğun bisikletinin çalınmasıyla başlayan hikâyesi anlatılır. O çocuğun suratındaki mahcubiyeti uzun süre unutamadım. Çok meşhur bir aktör de değildi başrolü oynayan. Filmin sonu da acı bir şekilde intiharla bitti maalesef. Film gerek yapım tekniği gerekse de sinema estetiği açısından Yeni-Gerçekçilik akımının simgesi olarak kabul ediliyor.

Sanata yönelik sansür hakkında neler dersiniz?

Sansürün her türüsüne inatla karşıyım. Bir sanatçı olarak sansür beni rahatsız ediyor. İnsanlar kendini rahatça ifade edebilmeli. Oyun iyiyse insanlar gelecektir değilse gelmeyeceklerdir. Bence sansür bu nedenle gereksiz bir şey. Kararı izleyiciye bırakmak lazım.

Son olarak sevenlerinize ne söylemek istersiniz?

Umudunuzu kaybetmeyin. Çünkü umut olmadan yaşanmaz. Bizim hayatımızın güneşi umut. Zaman zaman üzerine bulutlar geliyor ama arkadan çıkıyor yine o güneş. Dünyada tutunmamız gereken tek şey budur. Çünkü umudu yitirince bitiyor her şey. Ben hiçbir zaman umudumu kaybetmedim. Onun için de hiç batmadım. Battıysam da hep çıktım. Hiçbir zaman karamsarlığa kapılmadan yarınlara bakın.

Söyleşi - Çizim:
Çiğdem AKDOĞAN

Politik tiyatronun iki usta ismi

Aziz Rutkay & Taner Barlas

Tiyatro günümüzde ayakta kalmaya direnen bir sanat dalı kuşkusuz. Elbette hala ayakta kalmasının yegâne sebebi tiyatronun sadık izleyicileri ve sahne tozu yutan, hayatını bu aşk için adanmış usta isimler ... İşte o isimlerden ikisi Rutkay Aziz ve Taner Barlas... Özellikle politik tiyatro alanında önemli oyunlara imza atan, 45 yıllık dostlukları ile bir sahneyi paylaşan Rutkay Aziz ve Taner Barlas ile Türk tiyatrosunun dününü ve bu gününü konuştuk...

Politik tiyatro alanında önemli oyunlara imza atan iki usta isim Rutkay Aziz ve Taner Barlas'ın Adalet, Sızınız (Sokrates, Galileo, Sacco, Vanzetti) oyununa gidiyorum. Tek perdelik yeni oyun; yargının siyasallaştığı üç tarihi olayı, usta sanatçıların muhteşem yorumlarıyla tiyatroya aktarıyor. Ümit Denizer'in yönetmen koltuğunda oturduğu, sahne tasarımı ve giysileri ise Metin Deniz imzası taşıyan oyun, 2012 yılı Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'ne layık görülmüş. 45 yıllık dostlukları ile bir sahneyi paylaşan çok saygıdeğer ustalar ile birlikte Türk tiyatrosunun dününü ve bugününü konuştuk...

Politik tiyatro yapan sanatçılar olarak günümüz tiyatro çizgisini nasıl yorumlarsınız?

Aziz Rutkay (A.R.): Zaman zaman Türk Tiyatrosu'nun ilerlemesinde biçim açısından gerileme gördüğümü söyleyeyim. Ama bir yandan da tiyatro sahnelerinde artan oyun türlerini de görmek ve bu türlerin seyircilerle buluştuğunu bilmek sevindirici oluyor diyebilirim. Artık tektip oyunların dışında birçok değişik türdeki

oyunla seyircilerimiz yeniden buluştu. Tabii bizim Taner ile yaptığımız tiyatro farklı bir tiyatro. Biz politik bir tiyatro yapıyoruz. Tiyatro sanatındaki çizgimiz bu. Adalet Sızınız oyunu da bu çizgide bir oyun. Bu oyunu bu güne dek 150'den fazla sahneledik.

“Dizi sektörü insanlara işkence çektiriyor”

“Yetenek eğitim ile parlar”

Peki mevcut film ve dizi endüstrisine ilişkin düşünceniz nedir?

A.R.: Sinemada tabii çok ciddi işler çıkıyor. Genç arkadaşlarımızın yaptığı hem oyunculuk açısından hem yönetmenlik açısından başarılı işler. Uluslararası anlamda çok değerli çalışmalar oluyor bunu kabul etmek lazım. Onların bu uluslararası başarısı ulusal bağlamda yani sınırlarımızın içinde pek talep bulmuyor. O da ülkedeki birtakım değerlerin altüst olması ile alakalı sanırım. Dizi sektörü üzerinde fazla konuşmak bence gereksiz. Yani dizi sektörü insanlara işkence çektiriyor. İnsanlar köle gibi çalışıyorlar, emekleri çalınıyor, düzeleceğine de inanmıyorum.

Diğer bir konu alaylı, mektepli tartışması. Sizin bakışınız nasıl bu konuya?

A.R.: Ben saygı duyuyorum. Bizler de evet eğitim aldık ama konservatuvar eğitiminden geçmedik. Konservatuvar eğitiminden geçip de aktörlükte, oyunculukta, bir yere gilememiş ama alaylı olup bunu başarmış çok insanlar var. Onun için o tarz bir ayrımı ben pek doğru bulmuyorum. Ama eğitim şüphesiz önemlidir. Yani tek başına yetenek de yeterli değil. O yeteneği siz aklınızla eğitiminizle bir biçim verip işleyeceksiniz. Önemli olan bu.

Taner Barlas (T.B.): Yetenek eğer eğitimle desteklenmezse bilinçli bir üretim sağlanamaz. Çünkü sanatçı ne yaptığını nasıl yaptığını niçin yaptığını bilmek zorundadır. Eğitim bu soruların cevaplarıyla doludur. Bu yüzden sanatçının eğitimiyle bu yeteneğini desteklemesi, geliştirmesi gerekir. Yetenek eğitim ile parlar.

Peki, sizce Türkiye'de komedinin durumu nasıl? Recep İvedik, Düğün Dernek, Kolpaçino, Çakallarla Dans gibi gişe rekoru kıran filmler hakkında düşünceniz nedir?

A.R.: Türkiye gibi komik işte. Bertolt Brecht'in çok güzel bir lafı var. 'Bir ülkenin kendisi mizahsa o ülkede mizah yetişemez' diyor. Biz de bu ülkeyi daha çözemedik. Her gün bir şaşkınlık içinde yaşıyoruz. Recep İvedik'in o kadar seyirci toplaması bizi ilgilendirmiyor. Ama önemli olan uzun vadede kültür ve sanat alanının bu kavgası içinde edebiyatından balesine ve tiyatrosuna kadar tek hatırlanacak olan kaliteli yapımlar olacaktır. Ve nitelikli iş uzun vadede uzun solukla yaşayacaktır. Ben buna inanıyorum. Öbürleri gelip geçici. Siz hatırlıyor musunuz geçmişteki Türk sinemasında birileri vardı. En çok onlar talep bulurlardı. Şimdi isimleri anılmıyor. Aynı şey bugünkü isimlerde de geçerli olacak.

T.B.: Evet. Eskilerden bugünlere kalanlar da Rutkay'ın dediği gibi hatırlananlar da kaliteli yapımlar oldu hep. Orhan Akçe, Ayhan Işık, Kemal Sunal... Bu isimler oynadıkları kaliteli yapımlarda hep bir mesaj taşıdılar ve bir yerlere dokundular.

A.R.: Ve o yapımlarda eski İstanbul'u seyrediyorsun.

T.B.: Eski İstanbul'u seyrediyorsun ve şehrin o zamanki dokusuna, ilişkilerine tanık oluyorsun. Eskileri düşünüp bir nostalji yaşıyorsun. Bu nedenle duygulara dokunuyor, bu çok kıymetli.

Türkiye'deki tiyatro seyircisinin profili nasıl şekilleniyor peki?

A.R.: Kentten kente değişiyor. Seyircide tiyatroya dönük talepler başladığını görüyoruz. Dünyada her zaman baskıcı ve faşizan dönemlerde insanların güzel sanatlara olan düşkünlüğü giderek artmıştır. Bu Nazi Almanyası'nda da böyledir. İşgal altındaki Paris'te de görülmüştür. Bizde de 12 Mart-12 Eylül dönemlerinde de benzer talepler yüksekti. Ama her zaman asıl sorun sansür oldu. Kimi tiyatrolara salon vermemek veyahut salon konusunda kiralarda büyük para talep etmek gibi durumlar yaşanıyor. Bu da bir tür sansürdür. Ama her dönem olduğu gibi yine bunlar geçecektir. Umudumuzu elden bırakmıyoruz.

Her şeye rağmen uzun yıllardır tiyatronun içindesiniz. Son olarak oyunculuk konusunda nelerden besleniyorsunuz öğrenmek isteriz.

A.R.: Ben düşünceden besleniyorum. Bir role bakarken, "Bu rol kim, bunun karşılığı var mı benim çevremde, ben de izi var mı? Toplumda izi var mı?" diye düşünüyorum. Ayrıca okumak ve gözlemlemek de tabii ki benim için çok önemli. Neden çok önemli diyorum? Çünkü gözlem çok önemlidir şüphesiz. Okumayı elden bırakmamak lazım. Ülkenin gerçekleri, insanların çektiği acıları, açlığı, savaşı görebilmek edebilmek için gözlem yapmanız ve beraberinde çok okumanız gerekiyor. Özellikle siz gençler için bu çok önemli. Mutlaka okuyun. Kendinizi sevin ama sırf kendiniz ve egonuz için yaşamayın. Kendinizi geliştirin ve etrafınıza duyarlı olun.

